

religiösa” för Gisel är något ganska begränsat. Gisel argumenterar för att bearbeta och problematisera på objektiverande sätt exempelvis genom typologisering och komparation. Här finner jag att mycket lite nytt tillförs diskussionen; *detta* görs väl redan och just *detta* kräver knappast någon institutionell eller vetenskapsteoretisk omorientering. Det som kunde blivit ett spännande bidrag till en diskussion om hur “det religiösa studeras” också utanför Lausanne, också i Sverige, måste därför tyvärr sägas till stora delar förbli ett inlägg i en lokal debatt.

Patrik Fridlund,
FD, Lund

Marta C. Nussbaum, *Not for Profit. Why Democracy needs the Humanities*. Princeton: Princeton UP, 2010. 158 sid.

I tider då lönsamhet, vinstintresse och karriärmöjligheter har blivit näst intill oemotsagda dygder är det en lisa att läsa filosofen Marta C Nussbaums senaste lilla verk, *Not for Profit. Why Democracy needs the Humanities*. (2010) Nussbaum argumenterar på sitt sedvanligt skarpa sätt, denna gång för humanioras betydelse för vår mänskliga och samhällsliga utveckling. I grunden är humaniora en fråga om vår demokratis vara eller icke vara.

I vårt samhälle sker just nu en nedmontering av humaniora genom den omprioritering av ämnen som ges företräde vid många universitet runt om i världen. Orsaken stavas vinstintresse, lönsamhet och karriärmöjligheter. Föräldrar tenderar, menar Nussbaum, att skämmas eller visa besvikelse för sina barns val av ämnen om dessa utgörs av filosofi, konst, litteratur, teater eller musik. Dessa ämnen går nämligen inte omedelbart att knyta till lönsamhet eller karriärmöjligheter. Det är inte så att vi kan luta oss tillbaka och vara nöjda med den kunskapsutveckling som följer av att universitet och högskolor ska vara lönsamma, generera vinst och skapa karriärmöjligheter. När fokus för kunskap blir *mina* vinstmöjligheter, *min* karriär, sker enligt Nussbaum en tyst kris. Eller som en god vän uttryckte sig, då närmar vi oss en ”nynarcissistisk” tidsålder. Fokus är jag, mig och mitt. Kunskap i sig hjälper oss inte att utveckla vår empati, vår föreställningsförmåga, vår respekt eller generositet gentemot varandra. Om vi inte lyfter fram och prioriterar de humanistiska ämnena vid våra skolor och universitet för att öva oss i inlevelseförmåga, argumentation, kritiskt tänkande, empati och respekt förlorar vi sakta med säkert grunden för vår demokrati.

Varje människa har förmågor (capabilities) som kan blomma ut, om möjligheter och omständigheter är gynnsamma. Dessa förmågor omfattar rätten till liv, sexualitet, god hälsa, kroppslig integritet, politisk frihet, utbildning. Att erkänna dessa förmågor är det

samma som att erkänna varje människas värdighet. En demokratisk stat har som sin viktigaste uppgift att tillgodose att en tröskelnivå säkras för dessa förmågor, under vilken ett mänskligt liv inte kan räknas som värdigt att leva. Denna argumentation känns igen från Nussbaums tidigare böcker; *Kvinnors liv och social rättvisa. Ett försvar för universella värden*. (2002) och *Känslans skärpa, tankens inlevelse*. (2000) Nussbaum är som en spårhund, hon söker och finner överallt i vårt samhälle exempel på när mänsklig värdighet är på väg att urholkas eller redan har urholkats. Det är här hon kommer till sin rätt. Med sin gedigna filosofiska skolning har hon förmåga att argumentera till försvar för demokrati och humaniora i den mänskliga värdighetens namn. Att kunna leva sig in i en annan människas liv, föreställa sig tillvaron utifrån någon annans perspektiv och erfarenheter är ytterst en förutsättning för demokrati. För att utveckla denna kompetens behöver vi humaniora, vi behöver filosofin, konsten, musiken, teatern och litteraturen. Framhävandet av den sokratiske icke-hierarkiska pedagogiken genom-syrar hennes försvar för humaniora. Den talandes status är inte intressant, utan det som räknas är hur väl argumentationen förs. För slavpojken i Platons *Menon* är det just hans skarpa argumentation som lyfts fram, framför klass, berömmelse och prestige. Att lära sig tänka kritiskt, argumentera väl för sin sak och våga ifrågasätta auktoriteter är viktig kompetens i ett demokratiskt samhälle, enligt Nussbaum.

Nussbaum lyfter fram den indiske Rabindranath Tagore, nobelpristagare i litteratur år 1913 och grundare av en experimentell skola i Indien, såväl som filosofen och pragmatikern John Dewey, filosofen Jean Jaques Rousseau och pediatrikern och psykoanalytikern Donald Winnicott i sin argumentation kring den praktiska situationens betydelse (genom lek, dans, musik, teater, filosofisk argumentation) för kunskapsinläring. Ett intressant exempel som Nussbaum nämner är hur Tagore i sin skola lät barn och ungdomar öva sig i att utforska det obekanta hos sig själv, lägga skam, stelhet och ovana åt sidan genom att dansa, sjunga och spela teater. Genom att gå in i olika roller övade han barnens inlevelse- och föreställningsförmåga. Drama, musik och dans var inte frivilliga eller nedprioriterade ämnen vid Tagores skola. De var huvudämnena, de på vilka resten av kunskapsinläringen vilade.

Kunskap och utbildning är inte bara verktyg för ekonomisk tillväxt, karriär eller lönsamhet. Utbildningens viktigaste roll är att lära oss att bli medborgare i en heterogen värld så att vi kan interagera med, möta, och förhålla oss till andra människor, kulturer och erfarenheter. Det är lätt att tro att respekt för andra, inlevelseförmåga, kritiskt tänkande kommer av sig självt, bara vi utbildar oss. Men Nussbaum understryker hur viktigt det är att prioritera denna kunskap och kompetens vid våra lärosäten. Vår demokrati vilar på det. Om vi inte lär oss att behandla oss själva och

andra på ett respektfullt sätt och förstår att vi, liksom varje annan människa, är ett mål i sig och en person med en inre värld av tankar, känslor och erfarenheter, kommer demokratin sakta men säkert att förlora sin grund i samhället.

Det är med dubbla känslor jag lägger Nussbaums bok ifrån mig. Hon är duktig, argumenterar väl och lyfter fram humanioras betydelse i en tid när dessa ämnen ofta får stå tillbaka för andra intressen. Samtidigt kan jag inte skaka av mig frågan om hennes perspektiv uppstår i de samhällen och sammanhang där människor redan har utbildning, redan har mat på bordet och kan försörja sig. För i den mån så inte är fallet, anar jag att det viktigaste för många människor runt om på vår jord är att överhuvudtaget få en utbildning som leder till arbete och i förlängningen till försörjning och mat på bordet. Om man ens kommer så långt. Det är inte bara humaniora och demokrati som hör ihop. Fattigdomsbekämpning och demokrati gör det också.

Ulrica Fritzson,
Doktorand, Lund

James D. G. Dunn, *New Testament Theology: An Introduction*. Nashville: Abingdon Press, 2009. 232 sid.

James Dunn är professor emeritus vid Durham University och kanske mest känd för sin delaktighet i forskningen kring det nya perspektivet på Paulus, liksom för sitt mastodontprojekt att beskriva kristendomens tidiga historia i en tänkt trilogi, varav två band hittills har utkommit under samlings titeln *Christianity in the Making*. *New Testament Theology* är den tredje boken i serien *Library of Biblical Theology*, vars mål är att inte bara ge en beskrivning av biblisk teologi utan också att formulera en normativ teologi för vår tid.

I det första kapitlet frågar sig Dunn vad en nytestamentlig teologi är för något. Ett slags slutsats skymtar i fastställandet att nytestamentlig teologi handlar om enhet i mångfald: det finns vissa centrala teman i Nya testamentet (inte sällan med rötter i Gamla testamentet och den samtida judiska kontexten), men de uttrycks på olika sätt och utifrån olika perspektiv. Paulusforskaren Dunn kommer också fram till att Nya testamentets främsta teolog är just Paulus, vars till synes motsägelsefulla utsagor snarast är uttryck för en levande teologi, ständigt i rörelse.

I det andra kapitlet identifierar Dunn tre avgörande faktorer för den nytestamentliga teologin. Den första är de tidiga kristnas heliga skrifter, det som vi idag kallar Gamla testamentet. Den andra är Jesushändelsen i bred bemärkelse, vilken inkluderar Jesu liv, förkunelse, död och uppståndelse och inte minst det intryck som detta gjorde på de första lärjungarna. Den tredje faktorn är mindre given och därför också mer

spännande. Den handlar erfarenheten av Anden, de fortsatta upplevelser av Gud som gav nya insikter.

Dunn vill alltså beskriva och skriva en nytestamentlig teologi som också är en biblisk teologi. De centrala teman han finner i Nya testamentet baseras därför på vad han fastställer som fyra pelare inom andra tempelts judendom. Resten av boken består av en behandling av dessa teman: Gud, frälsningen, Israel/kyrkan och Torah/etiken, vart och ett föremål för ett eget kapitel.

Det genomgående drag är att Dunn diskuterar varje tema utifrån frågan om det står i kontinuitet eller diskontinuitet med samtida judendom och utifrån en beskrivning av både den enhet och oenighet som finns i Nya testamentet i behandlingen av temat. Resultatet blir bl.a. att större delen av kapitlet om Gud (kapitel tre) istället handlar om Jesus. Dunn visar på stor kontinuitet med tidigjudisk teologi och en situation där många drag i kristologin hör hemma i ett pågående teologisk samtal om olika aspekter hos Gud (inte minst vad det gäller Guds vishet/ord). I kapitlet om frälsning (kapitel fyra) betonas att Nya testamentet målar upp motsägelsefulla bilder av frälsningen, vilka i sin tur avspeglar såväl djupt beroende av Gamla testamentet som en tydlig diskontinuitet i fråga om frälsningsmedlen. Därefter, i kapitel fem, behandlar Dunn kyrkan och visar på hur tanken på Israels utvaldhet kombinerades med tron på att Gud är alla folks Gud. Även om Jesus vände sig till Israel så står därmed de olika idéerna om kyrkan i kontinuitet med föreställningar om Israels fulländning. Kyrkan ersätter inte Israel, men omdefinierar dess gränser.

Det sjätte kapitlet handlar om etiken och Dunn framhåller den mångfald av idéer om hur man bör leva som finns i Nya testamentet. Samtidigt finns en tydlig kontinuitet med samtida judendom i tanken på att nåden föregår lagen. I ett kortfattat, avslutande kapitel sammanfattar Dunn sina tankar och slår bl.a. fast att en nytestamentlig teologi måste erkänna mångfalden som finns i Nya testamentet och alltid vara en *biblisk* teologi. Teologin i Nya testamentet kan bara förstås utifrån det faktum att dess författare tog över och arbetade med övertygelser och föreställningar från såväl Gamla testamentet som samtida judendom.

Dunn har lyckats med att sammanfatta ett väldigt spretigt och undanlidande ämne i *New Testament Theology*. Han gör det dessutom utan att förneka mångfalden av uttryck i Nya testamentet och utan att konstruera dikotomier mellan Gamla och Nya testamentet. Det är frågan om en smal stig som varken förrirrar sig i förenklade harmoniseringar eller i ett oproblematiserat framhållande av olikheter och mångfald. Istället leder den fram till handfasta slutsatser om gemensamma teman i Nya testamentet som hela tiden står i en komplicerad kontinuitet med samtida judendom.

Trots detta finns det samtidigt några tydliga brister i Dunns bok. Den balanserade framställningen av kon-